

Міністерство освіти і науки України
Сумський національний аграрний університет

СХВАЛЕНО:

Вченою радою Сумського НАУ
Протокол № 12 від 10.06. 2021 р.

ЗАТВЕРДЖЕНО:

Наказом ректора Сумського НАУ
№ 263-к від 16.06. 2021 р.

ПОЛОЖЕННЯ

про робочу програму (силабус) освітнього компонента

Зміст

- 1. Загальні положення**
- 2. Структура робочої програми (силабуса)**
- 3. Обов'язкові розділи робочої програми (силабуса) освітнього компонента**
- 4. Порядок розроблення та затвердження робочої програми (силабуса) освітнього компонента**
- 5. Перегляд робочої програми (силабуса) освітнього компонента**
- 6. Додаток 1 – Форма робочої програми (силабуса) освітнього компонента**
- 7. Додаток 2 – Форма рецензії на робочу програму (силабус) освітнього компонента**
- 8. Додаток 3 – Критерії оцінювання**

Список скорочень

ДРН – результати навчання за освітнім компонентом (дисципліною, практикою, тощо)

ЄКТС – Європейська кредитно-трансфертна система

МОН – Міністерство освіти і науки

НРК – Національна рамка кваліфікацій

ОК – освітній компонент

ОП – освітня програма

ПРН – програмні результати навчання

РП ОК – робоча програма (силабус) освітнього компонента

1. Загальні положення

1.1 Положення визначає вимоги до структури, змісту, оформлення, а також порядок розроблення та затвердження робочих програм (силабусів) у Сумському національному аграрному університеті.

1.2 Робоча програма (силабус) освітнього компонента – це основний документ, що містить інформацію про освітній компонент, а саме його обсяг у кредитах ЄКТС, очікувані результати навчання, цілі, зміст навчання, методи викладання, навчання та види навчальних занять, політику оцінювання (методи та критерії) та навчальні ресурси. РП (силабус) є складовою освітньої програми і має забезпечити прозорість інформації щодо вивчення освітнього компонента як для студента, так і для будь-якого регулюючого органу чи акредитаційної установи.

1.3 Робоча програма (силабус) освітнього компонента (РП ОК, силабус ОК) формується відповідно до Закону України «Про вищу освіту», Національної рамки кваліфікацій, рекомендації ЄКТС¹, рекомендацій МОН України², стандартів вищої освіти, Положення про організацію освітнього процесу у Сумському національному аграрному університеті (далі – Університет).

1.4 РП (силабус) освітнього компонента є інструментом, що покращує навчання студентів, покращує зв'язок між викладачем та студентами та є основою реалізації моніторингу освітніх програм.

1.5 Робоча програма (силабус) освітнього компонента розміщується на веб-сайті факультету, де міститься інформація про освітню програму, та/або сторінці кафедри.

1.6 Робоча програма (силабус) освітнього компонента має формуватися відповідно до студентоцентрованого підходу, зокрема:

- 1.6.1 розроблятися на основі результатів навчання, які мають бути забезпечені відповідним освітнім компонентом;
- 1.6.2 забезпечити узгодженість та взаємозв'язок з освітньою програмою в цілому;
- 1.6.3 фокусуватися на потребах студентів та їх навчальному процесі та спонукати студентів брати відповідальність за вивчення освітнього компонента.

---

¹ Довідник користувача ЕКТС 2015 р. (переклад українською мовою) [Електронний ресурс] – URL: <https://erasmusplus.org.ua/erasmus/ka3-pidtrymka-reform/materialy-here-team/1904-dokumenty-yevropeiskoho-prostoru-vyshchoi-osvity-yepvo.html>

² Щодо рекомендацій з навчально-методичного забезпечення. Лист МОН України від 09.07.2018 № 1/9-434

2. Структура робочої програми (силабусу)

- 2.1. Робоча програма має включати титульну сторінку, інформацію щодо погодження та затвердження робочої програми (силабуса), а також такі обов'язкові розділи (форма РП (силабусу) ОК подана у додатку 1):
1. Загальна інформація про освітній компонент.
  2. Результати навчання за освітнім компонентом та їх зв'язок з програмними результатами навчання.
  3. Зміст освітнього компонента (програма навчальної дисципліни).
  4. Методи викладання та навчання.
  5. Оцінювання за освітнім компонентом.
  6. Навчальні ресурси.
  7. Додаткова інформація. Додатково можуть включатися розділи, що надають студенту додаткову інформацію, необхідну для вивченні освітнього компонента, ресурси, які можуть бути використанні студентом для вивчення окремих тем чи ОК в цілому в межах неформальної освіти тощо.
- 2.2. На **Титульній сторінці** зазначається назва освітньої програми, в межах якої реалізується освітній компонент, спеціальність (код і найменування спеціальності відповідно до Постанови КМУ «Про затвердження переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти» від 29.04.2015 № 266) та рівень вищої освіти, на якому реалізується освітня програма. Повна офіційна назва закладу вищої освіти. Зазначається: «Сумський національний аграрний університет». При підготовці здобувачів вищої освіти за програмами подвійних або спільних дипломів додатково вказуються повні офіційні назви усіх закладів вищої освіти, що здійснюють викладання освітнього компонента, з зазначенням закладу-координатора та назв країн, де ці заклади розташовані.
- 2.3. **Інформація щодо погодження та затвердження містить:** дані про розгляд та схвалення робочої програми проектною групою освітньої програми, в межах якої реалізується освітній компонент, дані про розгляд та затвердження програми на засіданні кафедри, що відповідає за викладання, рецензія (за встановленою формою). У цій частині також наводяться дані про перегляд РП (силабуса) освітнього компонента.

3. Обов'язкові розділи робочої програми (силабуса) освітнього компонента

- 3.1. Розділ «**Загальна інформація про освітній компонент**» подається у табличній формі (додатки, табл. 1.) і включає такі складники:
- 3.1.1. *Повна назва освітнього компонента* зазначається без скорочень відповідно до навчального плану.
- 3.1.2. *Статус освітнього компонента*. Зазначається, що освітній компонент є обов'язковим чи вибірковим.
- 3.1.3. *Освітня програма (програми), складовою яких є ОК і рік набору на ОП (для обов'язкових ОК)*.
- 3.1.4. *Повна назва структурного підрозділу* зазначається без скорочень назва факультету та кафедр(и), що забезпечує реалізацію освітнього компонента (наприклад: «Факультет економіки та менеджменту, кафедра менеджменту»).
- 3.1.5. *Рівень Національної рамки кваліфікацій*. Зазначається рівень НРК, якому відповідає ОК за характером результатів навчання. Відповідно до Закону України «Про вищу освіту» та Національної рамки кваліфікацій України (далі – НРК України): для молодшого бакалавра: початковий рівень вищої освіти, НРК – 5 рівень; для бакалавра: перший рівень вищої освіти, НРК – 6 рівень; для магістра: другий рівень вищої освіти, НРК – 7 рівень; для доктора філософії: третій рівень вищої освіти, НРК – 8 рівень.
Не обов'язково, щоб кожен ОК мав той самий рівень, що і освітня програма, в межах якої він реалізується як обов'язковий компонент. Проте усі ОК останнього року навчання повинні бути того самого рівня, що і освітня програма.
- 3.1.6. *Семестр(и) вивчення освітнього компонента*. Зазначається семестр (и) та період, протягом якого вивчається навчальна дисципліна (наприклад, 3 семестр, 1-8 тиждень).
- 3.1.7. *Обсяг освітнього компонента*. Зазначається обсяг у кредитах ЄКТС та його розподіл у годинах за формами організації освітнього процесу та видами навчальних занять (відповідно до ст. 50 Закону України «Про вищу освіту»). Якщо освітній компонент не містить окремих видів навчальних занять, у таблицях ставляться прочерки.
- 3.1.8. *Мова(и) викладання*. Зазначаються мова(и), якими здійснюються викладання ОК.
- 3.1.9. **Інформація про викладача/викладачів**. У цьому розділі зазначається викладач/і, які викладають освітній компонент. Якщо дисципліну викладає декілька викладачів, можливе призначення

координатора освітнього компонента – це НПП, який офіційно призначений відповідальним за реалізацію освітнього компонента (якість, управління, оцінювання). У випадках, якщо призначений координатор недоступний (наприклад, через відпустку тощо), зазначається заступник за умови схвалення його кандидатури гарантом ОП та погодження із завідувачем кафедри. Має бути подана контактна інформація викладача(ів): ім'я, посада, корпус/кабінет, де можна знайти викладача, номери телефонів, адресу електронної пошти, години консультацій.

- 3.1.10. *Загальний опис освітнього компонента* дає загальне розуміння ОК для студентів – має бути зазначено, як він пов'язаний із загальними цілями освітньої програми; основний контекст, теорії, теми, проблеми, тематичні дослідження та питання, які слід вивчити; академічне, особисте та професійне значення для студента цього освітнього компонента. Для вибірових дисциплін наводиться стисле пояснення можливостей та переваг, що надає вивчення дисципліни.
- 3.1.11. *Мета освітнього компонента.* Мету ОК слід формувати з урахуванням таких вимог: мета має бути конкретно, стисло (не більше 300 знаків з урахуванням пробілів) описувати ключові результати, але не перераховувати РН за освітнім компонентом. Мета обов'язкової дисципліни визначає її місце в освітній програмі у досягненні цілей, програмних компетентностей та результатів навчання.
- 3.1.12. *Передумови для вивчення освітнього компонента* У разі потреби, наводиться перелік дисциплін, що мають бути вивчені раніше, та /або перелік раніше здобутих раніше результатів навчання, необхідних для вивчення освітнього компонента. В іншому випадку зазначається, що передумови відсутні. При формулюванні цього пункту для обов'язкових освітніх компонентів необхідно керуватись структурно-логічною схемою освітньої програми. Для освітніх компонентів, що реалізується на магістерському рівні, не зазначаються освітні компоненти бакалаврських програм, за потреби зазначаються лише результати навчання, необхідні для вивчення освітнього компонента.
- 3.1.13. *Обмеження.* У разі потреби, наводиться перелік дисциплін, що, з будь-яких причин, не можна поєднувати з цією дисципліною, наприклад, через збіг змісту. В іншому випадку зазначити, що обмеження відсутні.

3.1.14. *Політика академічної доброчесності.* Зазначається вимоги до студента щодо дотримання академічної доброчесності під час вивчення освітнього компонента, санкції, що передбачені у разі порушення цих вимог.

2.1. Результати навчання за освітнім компонентом та їх зв'язок з програмними результатами навчання (додатки, табл. 2.)

2.1.1. Керуючись матрицею відповідності освітніх компонентів програмним результатам навчання, що наведена у профілі освітньої програми для відповідного року набору, визначаються результати навчання за освітнім компонентом, що відповідають ПРН в тій частині, в якій передбачено для конкретного обов'язкового освітнього компонента.

2.1.2. Формулювання результатів навчання за ОК (ДРН) має базуватися на програмних результатах навчання, проте не повторювати їх, а розкривати їхній зміст.

2.1.3. Якщо один ПРН забезпечується декількома освітніми компонентами, РН за цими освітніми компонентами мають чітко визначати ту частину, яка відноситься до конкретного ОК та структурувати навчання студента.

2.1.4. Кількість результатів навчання, визначених для дисципліни обсягом 5 кредитів ЄКТС, як правило, має становити 4-7. Для дисциплін іншого обсягу загальна кількість очікуваних результатів навчання не має перевищувати 10.

2.1.5. Блок результатів навчання починається з фрази: *«Після вивчення освітнього компонента студент очікувано буде здатен...»*

2.1.6. Формулювання має починатися з дієслова дії, яке вказує на те, що очікувано зможе зробити студент після завершення навчання, предмету стосовно якого здійснюється дія, далі, як правило, вказують на спосіб досягнення умінь/навичок, на характер (контекст) виконання. Наприклад, «аналізувати, як історія зовнішньої політики України співвідноситься із сучасними тенденціями в зовнішній політиці», «оцінити фінансові варіанти поглинання компанії за заданим сценарієм з позиції ризиків для кожного варіанту»

2.1.7. У формулюванні результатів навчання рекомендовано керуватися таксономією Б. Блума (переглянутою).

2.1.8. Результати навчання за освітнім компонентом повинні бути вимірними, конкретними, досяжними, релевантними та

узгодженими у часі (відповідати обсягу навчального навантаження, відведеного на освітній компонент).

2.1.9. Результати навчання мають бути сформульовані як мінімальна вимога до успішного оцінювання (наприклад, “ідентифікувати принаймні дві юридичні чи етичні проблеми, які необхідно врахувати перед публікацією веб-сайту»).

2.1.10. Результати навчання мають бути сформульовані так, щоб давати можливість:

- студенту розуміти, що від нього очікується з точки зору знань, умінь та навичок,
- вибору відповідних стратегій навчання, викладання та оцінювання;
- здійснювати моніторинг прогресу студентів у навчанні.

2.2. Зміст освітнього компонента (програма навчальної дисципліни)

2.2.1. Цей розділ робочої програми (силабусу) надає інформативну та структуровану характеристику дисципліни за темами з визначенням ключових питань, що будуть вивчатись. Має надаватись достатньо інформації, щоб дати розуміння обсягу змісту навчальної дисципліни.

2.2.2. Інформація за темами надається з розподілом часу між аудиторною роботою (лекційні, семінарські, практичні, лабораторні заняття) та самостійною роботою студента, до кожної теми надається посилання на літературу (основну та додаткову), методичне забезпечення, програмні продукти тощо і подається у табличній формі (додаток 1).

2.3. Методи навчання та викладання.

2.3.1. Методи викладання включають принципи та методи, які використовуються викладачами для забезпечення студентам можливості досягнення очікуваних результатів навчання.

2.3.2. Методи навчання – це будь-яка свідомо здійснена навчальна діяльність на індивідуальному чи груповому рівні.

2.3.3. У виборі методів викладання та навчання необхідно брати до уваги, що традиційно студенти мають проблеми з переходом до більш самостійного навчання, характерного для вищої освіти, порівняно з попереднім навчанням. Тому на першому курсі бакалаврату необхідно враховувати те, що студент має розвинути уміння самостійного навчання, що є відмінною рисою навчання в університеті у порівнянні зі шкільним навчанням.

2.3.4. При виборі методів навчання та викладання викладач має орієнтуватися на розвиток у студентів відповідальності за власне навчання, більшого рівня самоорганізації, здатності визначати, на чому вони будуть зосереджені та скільки часу необхідно витратити на навчання (аудиторну та самостійну роботу).

2.4. Оцінювання за освітнім компонентом.

2.4.1. Оцінювання в межах освітнього компонента має відповідати вимогам університету щодо оцінювання та політиці факультету, за умови її запровадження.

2.4.2. Методи оцінювання – це способи підтвердження того, що студенти набули очікуваних результатів навчання за освітнім компонентом, тобто здобули знання, уміння та навички, які відповідають навчальним цілям ОК.

2.4.3. Критерії оцінювання описують, якою мірою успішність даного студента відповідає передбачуваним результатам навчання. Критерії оцінювання повинні бути розроблені таким чином, щоб рівень навчання відповідав рівню НРК, якому відповідає освітній компонент.

2.4.4. В межах цього розділу РП обов'язково зазначаються методи сумативного, формативного оцінювання, а також за потреби діагностичного оцінювання.

2.4.5. Сумативне оцінювання (summative assessment) – оцінювання ступеня досягнення здобувачем вищої освіти очікуваних результатів навчання в межах освітнього компонента (модуля) чи освітньої програми в цілому. Сумативне оцінювання реалізується відповідно до критеріїв та дозволяє сформулювати судження щодо того, якою мірою студенти досягли очікуваних результатів навчання, є основою для виставлення оцінок, формування рейтингу студентів та присвоєння кредитів ЄКТС чи кваліфікації (освітньої чи професійної) після завершення освітньої програми.

2.4.6. Формативне оцінювання (formative assessment – «оцінювання, що формує») має на меті дати можливість особі, що навчається, відстежувати свій прогрес у навчанні і виявити напрями його подальшого вдосконалення. Формативне оцінювання передбачає надання описового зворотного зв'язку студентам, вказуючи, що вони роблять добре, що потребує покращення та поради (інструкції), як можна покращити свої результати. Формативне оцінювання проводиться у процесі вивчення освітнього компонента та не впливає на підсумкову оцінку за дисципліною.

2.4.7. Діагностичне оцінювання – має на меті встановити готовність студента до освітнього компонента чи освітньої програми. Діагностичне оцінювання дозволяє визначити для студента та викладача сильні сторони та прогалини в знаннях, розумінні та уміннях, які має студент на початку вивчення дисципліни, або інші можливі проблеми, які необхідно врахувати під час навчання студента.

2.4.8. Оцінювання в межах освітнього компонента має відповідати таким вимогам:

- методи та критерії оцінювання узгоджуються з результатами навчання за освітнім компонентом, методами викладання та навчання;
- оцінювання є надійним, послідовним, справедливим, об'єктивним, чітким, прозорим та своєчасним;
- оцінювання в межах освітнього компонента розробляється, виходячи з цілісного бачення оцінювання в межах освітньої програми в цілому;
- оцінювання обов'язково передбачає зворотній зв'язок (формативне оцінювання), що спрямований на підтримку студента у процесі навчання;
- оцінювання заохочує академічну добросовісність.

2.4.9. Оцінка (кількість балів) характеризує рівень, на якому студенти демонструють результати навчання за освітнім компонентом, при цьому усі передбачені для освітнього компонента результати навчання досягаються хоча б на мінімальному рівні.

2.4.10. Якщо студент завершує вивчення освітнього компонента з оцінкою «відмінно», це означає, що він/вона на зразковому рівні продемонстрував/ла усі результати навчання, передбачені для цього ОК. Студенти з оцінкою «добре» продемонстрували результати навчання на високому, але менш, ніж зразковому рівні. Оцінка свідчить про рівень успішності, а не про кількість здобутих результатів навчання. Наприклад, освітній компонент може мати шість результатів навчання. Студент, що отримав «відмінно», демонструє відмінний рівень навички щодо усіх результатів навчання, студент, що отримав «добре», демонструє нижчий рівень за всіма результатами навчання або, можливо, змішаний рівень щодо конкретних результатів навчання.

2.4.11. Для запобігання академічної недобросовісності завдання для оцінювання повинні:

- бути розроблені у такий спосіб, щоб мінімізувати можливості для плагіату, щоб студенти не мали можливості копіювати роботи попередніх років чи інші опубліковані роботи;
- забезпечувати студентам можливість продемонструвати процес самостійного навчання та поступового використання знань під час виконання завдання;
- спиратися на розроблені вказівки або передбачати застосування теорії до особистого досвіду студентів;
- періодично оновлюватися, аби забезпечувати самостійне виконання студентами.

2.4.12. У випадках, коли завдання з оцінювання дозволяє оцінити більше одного результату навчання, викладач самостійно визначає, як саме комбінація результатів навчання оцінюється цим завданням.

2.4.13. Для забезпечення розвитку у студентів здатності до навчання з високим рівнем самостійності рекомендовано передбачати елементи самооцінювання та взаємного оцінювання.

2.4.14. При розробленні завдань рекомендовано уникати їх надмірної кількості, оскільки це не дозволяє оцінити, наскільки студент здатен поєднувати знання, уміння та навички.

2.4.15. Оцінювання, що реалізуються у процесі поточного навчання (робота на лекціях, практичних заняттях), як правило, відноситься до формативного оцінювання.

2.4.16. Бали нараховуються студенту виключно за демонстрацію результатів навчання (сумативне оцінювання).

2.4.17. Загальна кількість балів за освітнім компонентом складає 100.

2.4.18. Шкала оцінювання, що діє в Університеті:

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка за національною шкалою	
	Для екзамену, курсового проекту (роботи), практики, кваліфікаційної роботи	для заліку
90 – 100	відмінно	зараховано
82-89	добре	
75-81		
69-74		
60-68	задовільно	не зараховано з можливістю повторного складання
35-59	незадовільно з можливістю повторного складання	
0-34	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

2.5. Навчальні ресурси

2.5.1. У цьому розділі має бути надано рекомендації щодо основної та додаткової літератури, необхідної для вивчення освітнього компонента.

2.5.2. Основна література – це джерела, що очікувано усі студенти використовуватимуть під час вивчення ОК. Ці джерела включають:

- методичне забезпечення освітнього компонента;
- основні підручники/посібники (не більше 3), що наявні у бібліотеці університету або у відкритому доступі;
- основні веб- та електронні ресурси.

2.5.3. Необхідно зазначити програмне забезпечення, яке буде використовуватися під час вивчення освітнього компонента.

3. Порядок розроблення та затвердження робочої програми (силабуса) освітнього компонента

3.1.Робоча програма (силабус) освітнього компонента розробляється викладачем чи групою викладачів відповідно до програмних компетентностей та ПРН за формою, визначеною Додатком 1 цього Положення.

3.2.Розгляд та схвалення РП обов'язкових ОК передбачає такі етапи:

3.2.1. *Етап 1.* Рецензування. Рецензія надається двома викладачами: членом проектної групи та одним із викладачів кафедри за встановленою формою, що додається до РП і зберігається як друкований додаток до робочої програми на кафедрі. Форма рецензії наведена у Додатку 2 цього Положення.

3.2.2. *Етап 2.* Розгляд та погодження проектною групою узгодженості ДРН та ПРН, а також ДРН та методів навчання, викладання та оцінювання. Погодження засвідчується підписом гаранта освітньої програми, в межах якої реалізується освітній компонент.

3.2.3. *Етап 3.* Розгляд та затвердження на кафедрі, де викладається освітній компонент щодо:

- актуальності змісту освітнього компонента (програми навчальної дисципліни);
- відповідності обсягів навантаження студента обсягам навчальної дисципліни;
- відповідності обсягів аудиторної роботи робочим навчальним планам на відповідний навчальний рік;
- орієнтованості методів навчання, викладання та завдань сумативного оцінювання на досягнення та оцінювання очікуваних результатів навчання за освітнім компонентом (ДРН);
- достатності формативного оцінювання для забезпечення прогресу студентів;
- відповідності практичної підготовки в межах освітнього компонента очікуваним РН;
- реалізації навчання через дослідження в межах освітнього компонента;
- достатності забезпечення навчальними ресурсами, в тому числі методичного забезпечення, релевантності та актуальності рекомендованої літератури

3.2.4. *Етап 4.* Погодження деканом факультету, де реалізується освітня програма.

3.2.5. *Етап 5.* Погодження відділом якості освіти, ліцензування та акредитації щодо відповідності робочої програми (силабуса) освітнього компонента встановленій формі та реєстрація в електронній базі здійснюється після усіх погоджень, які засвідчуються наявними підписами.

3.3. Розгляд та схвалення РП вибіркового ОК, що обрані студентами і реалізуються у відповідному навчальному році передбачає проходження етапів 1, 3, 4, 5.

3.4. Після затвердження РР ОК примірник з усіма підписами зберігається на кафедрі, що реалізує освітній компонент, та оприлюднюється на офіційному веб-сайті факультету, де міститься інформація про освітню програму, та/або сторінці кафедри.

4. Перегляд робочої програми (силабуса) освітнього компонента

4.1. Перегляд РП ОК здійснюється щорічно за результатами реалізації освітнього компонента, з урахуванням результатів опитувань студентів, змін в ОП, рекомендацій, отриманих під час реалізації процедур внутрішнього та зовнішнього забезпечення якості вищої освіти.

4.2. Обов'язково мають переглядатися завдання сумативного оцінювання для сприяння самостійності студента, сприяння академічній доброчесності.

Міністерство освіти і науки України
Сумський національний аграрний університет

Факультет _____

Кафедра _____

Робоча програма (силабус) освітнього компонента

_____
(назва та статус (обов'язковий / вибірковий))

Реалізується в межах освітньої програми

_____
(назва)

за спеціальністю _____

_____
(шифр, назва)

на _____ рівні вищої освіти

Розробник: _____, _____
(підпис) (прізвище, ініціали) (вчений ступінь та звання, посада)

Розглянуто, схвалено та затверджено на засіданні кафедри _____ (назва кафедри)	протокол від _____ .№ _____
	Завідувач кафедри _____ (підпис) _____ (прізвище, ініціали)

Погоджено:

Гарант освітньої програми _____
(підпис) (ПІБ)

Декан факультету, де реалізується освітня програма _____
(підпис) (ПІБ)

Рецензія на робочу програму(додається) надана: _____
(ПІБ)

_____
(ПІБ)

Методист відділу якості освіти,
ліцензування та акредитації _____ (_____)
(підпис) (ПІБ)

Зареєстровано в електронній базі: дата: _____ 2021 р.

Інформація про перегляд робочої програми (силабусу):

Навчальний рік, в якому вносяться зміни	Номер додатку до робочої програми з описом змін	Зміни розглянуто і схвалено		
		Дата та номер протоколу засідання кафедри	Завідувач кафедри	Гарант освітньої програми

1. ЗАГАЛЬНА ІНФОРМАЦІЯ ПРО ОСВІТНІЙ КОМПОНЕНТ

1.	Назва ОК					
2.	Факультет/кафедра					
3.	Статус ОК	Обов'язковий / вибірковий				
4.	Програма/Спеціальність (програми), складовою яких є ОК для (заповнюється для обов'язкових ОК)	Для обов'язкових ОК – зазначається назва ОП,				
5.	ОК може бути запропонований для (заповнюється для вибіркових ОК)	Надати перелік ОП, яким може викладатися цей ОК				
6.	Рівень НРК					
7.	Семестр та тривалість вивчення					
8.	Кількість кредитів ЄКТС					
9.	Загальний обсяг годин та їх розподіл	Контактна робота(заняття)			Самостійна робота	
		Лекційні		Практичні /семінарські	Лабораторні	
		Денна	Заоч.	Денна	Заоч.	Денна
10.	Мова навчання					
11.	Викладач/Координатор освітнього компонента					
11.1	Контактна інформація					
12.	Загальний опис освітнього компонента					
13.	Мета освітнього компонента					
14.	Передумови вивчення ОК, зв'язок з іншими освітніми компонентами ОП	1. Освітній компонент базується на... 2. Освітній компонент є основою для ... 3. Освітній компонент несумісний з ... (можливо через дублювання змісту – для вибіркових ОК)				
15.	Політика академічної доброчесності					
16.	Посилання на курс у системі Moodle					

2. РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ ЗА ОСВІТНІМ КОМПОНЕНТОМ ТА ЇХ ЗВ'ЯЗОК З ПРОГРАМНИМИ РЕЗУЛЬТАТАМИ НАВЧАННЯ

Результати навчання за ОК: Після вивчення освітнього компонента студент очікувано буде здатен...»	Програмні результати навчання, на досягнення яких спрямований ОК (зазначити номер згідно з нумерацією, наведеною в профілі ОП) ³			Як оцінюється РНД ⁴
	ПРН _{n-m}	ПРН _n	ПРН _{n+k}	
ДРН 1.		х	х	
ДРН 2.	х			
...			х	
ДРН n	х	х		

3. ЗМІСТ ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА (ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ)

Тема. Перелік питань, що будуть розглянуті в межах теми	Розподіл в межах загального бюджету часу								Рекомендована література ⁵
	Аудиторна робота						Самостійна робота		
	Лк		П.з / семін. з		Лаб. з.				
	Денна	Заоч.	Денна	Заоч.	Денна	Заоч.	Денна	Заоч.	
Тема 1. Назва Перелік питань, що будуть розглянуті в межах теми									
Тема 2 ...									
Тема n ...									
Всього									

4. МЕТОДИ ВИКЛАДАННЯ ТА НАВЧАННЯ

ДРН	Методи викладання (робота, що буде проведена викладачем під час аудиторних занять, консультацій)	Кількість годин ⁶	Методи навчання (які види навчальної діяльності має виконати студент самостійно)	Кількість годин ⁷

³ Має відповідати Матриці забезпечення програмних результатів навчання відповідними компонентами освітньої програми, зазначається для обов'язкових освітніх компонентів ОП I та II рівня, для усіх (обов'язкових та вибіркових ОК) ОП III

⁴ Перелік має відповідати методам сумативного оцінювання, наведених у таблиці 5.2, причому кількість методів оцінювання не обов'язково має дорівнювати кількості ДРН (один метод оцінювання може бути застосовано для оцінювання декількох ДРН)

⁵ Конкретне джерело із основної чи додатково рекомендованої літератури

⁶ Заповнюється на розсуд викладача як орієнтовний обсяг, необхідний для засвоєння відповідного ДРН

⁷ Заповнюється на розсуд викладача як орієнтовний обсяг, необхідний для засвоєння відповідного ДРН

5. ОЦІНЮВАННЯ ЗА ОСВІТНІМ КОМПОНЕНТОМ

5.1. Діагностичне оцінювання (зазначається за потреби)

5.2. Сумативне оцінювання

5.2.1. Для оцінювання очікуваних результатів навчання передбачено

№	Методи сумативного оцінювання	Бали / Вага у загальній оцінці	Дата складання (зазначити номер тижня, на якому буде проведено оцінювання)
1.			
2.			
3.			

Приклад:

№	Методи сумативного оцінювання	Бали / Вага у загальній оцінці	Дата складання
1.	Есе	20 балів / 20%	До кінця 8 тижня
2.	Проект	50 балів / 50%	До ...
3.	Екзамен – тест множинного вибору	30 балів / 30%	

5.2.2. Критерії оцінювання

Компонент ⁸	Незадовільно	Задовільно	Добре	Відмінно ⁹

Приклад

Компонент	Незадовільно	Задовільно	Добре	Відмінно
Есе	<12 балів	12-15	15-18 балів	20 балів
	Вимоги щодо завдання не виконано	Більшість вимог виконано, але окремі складові відсутні або недостатньо розкриті, відсутній аналіз інших підходів до питання	Виконано усі вимоги завдання	Виконано усі вимоги завдання, продемонстровано, креативність, вдумливість, запропоновано власне вирішення проблеми
Проект				

5.3. Формативне оцінювання:

Для оцінювання поточного прогресу у навчанні та розуміння напрямів подальшого удосконалення передбачено

№	Елементи формативного оцінювання	Дата

Самооцінювання може використовуватися як елемент сумативного оцінювання, так і формативного оцінювання.

⁸ Зазначити компонент сумативного оцінювання

⁹ Зазначити розподіл балів та критерії, що зумовлюють рівень оцінки

Приклад:

<i>№</i>	<i>Елементи формативного оцінювання</i>	<i>Дата</i>
<i>1.</i>	<i>Письмове опитування після вивчення тем 1-3, 4-7</i>	<i>3 тиждень (або точна дата)</i>
<i>2.</i>	<i>Письмовий зворотний зв'язок на есе</i>	<i>Протягом 1 тижня після складання</i>
<i>3.</i>	<i>Усний зворотний зв'язок від викладача під час роботи над проектом протягом занять</i>	
<i>4.</i>	<i>Усний зворотний зв'язок від викладача та студентів після презентації проекту</i>	

6. НАВЧАЛЬНІ РЕСУРСИ (ЛІТЕРАТУРА)

- 4.3. Основні джерела
  - 4.3.1. Підручники посібник
  - 4.3.2. Методичне забезпечення
  - 4.3.3. Інші джерела
- 4.4. Додаткові джерела
- 4.5. Програмне забезпечення

Рецензія на робочу програму (силабус) ОК _____

Розроблену викладачем кафедри _____

(назва)

(ПІБ)

Параметр, за яким оцінюється робоча програма (силабус) освітнього компонента гарантом або членом проєктної групи	Так	Ні	Коментар
Результати навчання за освітнім компонентом (ДРН) відповідають НРК			
Результати навчання за освітнім компонентом (ДРН) відповідають передбаченим ПРН (для обов'язкових ОК)			
Результати навчання за освітнім компонентом дають можливість виміряти та оцінити рівень їх досягнення			

Член проєктної групи ОП _____

(назва)

(ПІБ)

(підпис)

Параметр, за яким оцінюється робоча програма (силабус) освітнього компонента викладачем відповідної кафедри	Так	Ні	Коментар
Загальна інформація про освітній компонент є достатньою			
Результати навчання за освітнім компонентом (ДРН) відповідають НРК			
Результати навчання за освітнім компонентом (ДРН) дають можливість виміряти та оцінити рівень їх досягнення			
Результати навчання (ДРН) стосуються компетентностей студентів, а не змісту дисципліни (містять знання, уміння, навички, а не теми навчальної програми дисципліни)			
Зміст ОК сформовано відповідно до структурно-логічної схеми			
Навчальна активність (методи викладання та навчання) дає змогу студентам досягти очікуваних результатів навчання (ДРН)			
Освітній компонент передбачає навчання через дослідження, що є доцільним та достатнім для відповідного рівня вищої освіти			
Стратегія оцінювання в межах освітнього компонента відповідає політиці Університету/факультету			
Передбачені методи оцінювання дозволяють оцінити ступінь досягнення результатів навчання за освітнім компонентом			
Навантаження студентів є адекватним обсягу освітнього компонента			
Рекомендовані навчальні ресурси є достатніми для досягнення результатів навчання (ДРН)			
Література є актуальною			
Перелік навчальних ресурсів містить необхідні для досягнення ДРН програмні продукти			

Рецензент (викладач кафедри) _____

(назва)

(посада, ПІБ)

(підпис)

Рекомендації щодо формулювання критеріїв оцінювання для загальних компетентностей

Таблиця 3.1 – Рекомендації щодо критеріїв оцінювання інтелектуальних умінь та навичок студентів

Задовільно	Добре	Відмінно
Якщо студент демонструє здатність		
Пригадати та відтворити знання на основі безпосередньо викладеного матеріалу в межах ОК	Пригадати та відтворити знання, безпосередньо викладеного матеріалу в межах ОК із деякими доказами більш широкого дослідження	Відтворити знання, отримані поза межами безпосередньо викладеного матеріалу в межах ОК
Деяке розуміння конкретних предметних теорій, парадигм, концепцій та принципів	Розуміння специфічних теорій, парадигм, концепцій та принципів, а також розуміння більш спеціалізованих областей	Глибоке розуміння специфічних теорій, парадигм, концепцій та принципів, а також глибоке розуміння більш спеціалізованих областей
Визначати та вирішувати типові проблеми	Визначати проблеми, розробляти та оцінювати рішення як відомих, так і невідомих проблем	Визначати проблеми, розробляти та оцінювати можливі рішення, а також впевнено вирішувати як рутинні, так і незнайомі проблеми
Зіставляти, узагальнювати та аналізувати інформацію	Аналізувати, синтезувати, узагальнювати та оцінювати інформацію	Шукати, аналізувати, синтезувати, узагальнювати та критично оцінювати інформацію
Інтегрувати ряд доказів з обмеженого кола інформаційних джерел для підтвердження висновків	Інтегрувати ряд доказів з низки інформаційних джерел для формулювання та перевірки гіпотез	Добре розвинену здатність інтегрувати докази з широкого кола інформаційних джерел для формулювання та перевірки гіпотез
		Високорозвинену здатність до критичної оцінки академічної літератури та інших джерел інформації.
		Розглядати питання з широкого спектру міждисциплінарних перспектив, спираючись на відповідні концепції та цінності для здійснення критичної оцінки

Таблиця 3.2. Рекомендації щодо критеріїв оцінювання навичок комунікації

Задовільно	Добре	Відмінно
Спілкуватися з різними аудиторіями у письмовій, електронній та словесній формах	Ефективно спілкуватися з аудиторією у письмовій та словесній формах	Ефективно, спілкуватися з різними аудиторіями в письмовій та словесній формах, залучаючи аудиторію до спілкування
Брати участь у груповому обговоренні	Послідовно сприяти груповим дискусіям	Формувати групову дискусію
Слухати та відповідати співрозмовнику	Уважно слухати та відповідати співрозмовнику, враховувати деталі	Слухати, оцінювати та ефективно реагувати на думки інших

Таблиця 3.3 – Рекомендації щодо критеріїв оцінювання практичних умінь та навичок студентів

Задовільно	Добре	Відмінно
Якщо студент демонструє здатність		
Планувати, проводити та представляти незалежне дослідження зі значним рівнем підтримки	Планувати, проводити та представляти незалежне дослідження з незначним рівнем підтримки	Планувати, проводити та представляти незалежне дослідження з обмеженою підтримкою
Пов'язати дослідження з окремими елементами попереднього досвіду та належним чином посилається на нього	Пов'язати дослідження з окремими елементами попереднього досвіду роботи та належним чином посилається на нього, визначати, коли інформація є неповною	Пов'язати дослідження з попереднім досвідом, бути обізнаним з останніми дослідницькими розробками та посилається на них належним чином
Безпечно використовувати відповідне лабораторне та виробниче обладнання	Кваліфіковано та безпечно використовувати відповідне лабораторне та виробниче обладнання,	Високо компетентно та безпечно використовувати відповідне лабораторне та виробниче обладнання
Застосовувати цілий ряд методів для вирішення проблем	Обирати та застосовувати ряд відповідних методів для вирішення проблем	Вибрати, обґрунтувати та застосувати ряд відповідних методів для вирішення складних проблем
Використовувати технології для вирішення проблем	Використовувати відповідні технології для ефективного вирішення проблем	Вибрати та використовувати відповідну технологію для ефективного вирішення проблем
Інтерпретувати практичні результати, керуючись рекомендаціями	Логічно інтерпретувати практичні результати	Чітко інтерпретувати практичні результати у найбільш ефективний для сприйняття спосіб
Представити результати досліджень у різний спосіб	Представити результати досліджень у відповідному форматі	Представити результати досліджень у способі, що є найбільш відповідним за певних обставин, використовуючи різні форми подання інформації

Таблиця 3.4. – Рекомендації щодо критеріїв оцінювання умінь та навичок аналізу та інтерпретації даних

Задовільно	Добре	Відмінно
Якщо студент демонструє здатність		
Вибрати відповідну процедуру відбору проб, зразків тощо.	Визначити ефективну процедуру відбору проб, зразків тощо, що є найбільш підходить до поставленого завдання.	Визначити відповідну та ефективну процедуру відбору зразків тощо.
Розпізнавати, коли інформація є неповною	Розпізнавати неповну інформацію та пропонувати відповідні рішення	Розпізнавати неповну інформацію та пропонувати ефективні рішення
Брати до уваги ризик	Розуміти ризик	Розуміти та кількісно оцінювати ризик
Обробляти та інтерпретувати дані	Ефективно обробляти та інтерпретувати дані	Вибрати відповідні методи для обробки даних та їх ефективної інтерпретації
Вирішувати основні числові задачі, використовуючи відповідні методи	Вирішувати низку числових задач, використовуючи відповідні методи	Вирішувати складні числові проблеми, використовуючи відповідні методи.

Таблиця 3.5. – Рекомендації щодо критеріїв оцінювання умінь командної роботи

Задовільно	Добре	Відмінно
Якщо студент демонструє здатність		
Здійснити певний внесок у командну роботу та досягнення спільної цілі	Ефективно організувати команду	Ефективно організовувати, керувати та мотивувати команду
Визнавати і поважати погляди інших	Визнавати і поважати погляди інших	Визнавати і поважати погляди інших
Рефлексувати результати діяльності команди	Визначити індивідуальні та колективні цілі	Ефективно стимулювати та сприяти спільній роботі
	Ефективно сприяти роботі в команді	Визначити індивідуальні та колективні цілі та обов'язки
	Оцінювати результати діяльності особи як особистості та як члена команди.	Оцінювати результати діяльності особи як особистості та члена команди, вчитися з отриманого досвіду

Таблиця 3.6. – Рекомендації щодо критеріїв оцінювання здатності професійного зростання та здатність управляти собою

Задовільно	Добре	Відмінно
Якщо студент демонструє здатність		
Визнавати існування морально-етичних проблем, пов'язаних зі сферою діяльності	Визнавати та вміти коментувати морально-етичні проблеми, пов'язані зі сферою діяльності	Визнавати, пояснювати та оцінювати морально-етичні проблеми, пов'язані зі сферою діяльності
Визнавати необхідність професійних кодексів поведінки	Розуміти та вміти застосовувати професійні кодекси поведінки	Розуміти та вміти застосовувати професійні кодекси поведінки
Брати певну відповідальність за власне навчання	Брати відповідальність за власне навчання	Брати повну відповідальність за власне навчання
Визначити цілі для особистісного, кар'єрного та академічного розвитку	Визначити та працювати над досягненням цілей для особистісного, кар'єрного та академічного розвитку	Визначити та працювати над амбіційними цілями для особистого, кар'єрного та академічного розвитку
Мати гнучкий підхід до навчання та роботи	Відповідально, адаптивно та гнучко підходити до навчання та роботи	Керувати відповідальним, адаптивним та гнучким підходом до навчання та роботи
Розвивати окремі навички, необхідні для самостійного управління та навчання впродовж життя (самостійне навчання, управління часом, організаторські здібності).	Розвивати навички, необхідні для самостійного управління та навчання впродовж життя (самостійне навчання, управління часом, організаторські здібності).	На високому рівні розвивати навички, необхідні для самостійного управління та навчання протягом усього життя ((самостійне навчання, управління часом, організаторські здібності).
Визнавати особисті сильні та слабкі сторони	Аналізувати особисті сильні та слабкі сторони.	Аналізувати особисті сильні та слабкі сторони та враховувати їх у подальшому розвитку.